Fenicisk en

Juniperus phoenicea

I korthet

- *Juniperus phoenicea* – cypressväxter (Cupressaceae).
- Hemma runt Medelhavet och på Kanarieöarna, från kustdyner till torra kalkberg.
- Vintergrönt barrträd med fina fjällblad; fröplantor börjar med stickiga barr.
- Runda bärkottar som blir rödbruna under det andra året.
- På sommaren ute i full sol, på vintern ljust, svalt och frostfritt vid cirka 5–10 °C.
- Tål torka, värme och kalk och behöver ett mycket väldränerat odlingsmedium.
- Fröna behöver en varm och en kall period och gror oregelbundet – ofta först efter många månader.

Det här kan du se fram emot

Med fröna av fenicisk en har du grunden till en en med fina fjällblad och Medelhavets karaktär som du själv formar från den första groddplantan. Enfrön kräver tålamod: Efter en varm och en kall period gror de oregelbundet, ofta först efter många månader – låt därför såbrättet stå kvar. Groddplantorna har först stickiga barr; fjällbladen kommer senare. De första åren låter du den unga enen växa fritt så att stammen blir kraftig.

Många förknippar bonsai med ett färdigt litet träd från butiken. Med frön börjar du ett steg tidigare – och det ger dig något som ett köpt träd aldrig kan: Du bestämmer själv formen från den allra första groddplantan, och du kan odla arter som sällan eller aldrig säljs som färdiga bonsai. Det kräver tålamod, för det tar några år innan fröplantan har blivit ett riktigt bonsaiträd. I gengäld är trädet ditt eget från början till slut. Här nedan hittar du det du behöver veta för att komma bra igång med just den här arten.

Introduktion

Fenicisk en (*Juniperus phoenicea*), även kallad iberisk en, är ett vintergrönt barrträd i familjen cypressväxter. I vid bemärkelse växer den runt hela Medelhavet och på Kanarieöarna – från dyner och kustklippor till torra, steniga kalkberg – som en tät buske eller ett litet träd på upp till 8–12 m. Botanikerna delar i dag gruppen i tre närbesläktade arter: J. phoenicea i strikt bemärkelse från inlandet på Iberiska halvön och i södra Frankrike, J. turbinata från Medelhavets kuster och J. canariensis från Kanarieöarna och Madeira. De är så lika att nästan bara specialister kan skilja dem åt. Äldre grenar har små, tättsittande fjällblad, medan fröplantor och kraftiga skott har stickiga barr. Bärkottarna är runda, 8–14 mm stora och mognar under det andra året, då de blir rödbruna. Fenicisk en växer långsamt och kan bli mycket gammal: På klippväggar i södra Frankrike står träd som är över 1000 år gamla. Stammen blir ofta krokig och knotig, och grenarna är smidiga – arten kan formas i nästan alla stilar, bara kvaststilen passar inte. Fröplantor är inte likadana: Växtsätt och bladtyp kan variera från planta till planta.

Förökning

Enfrön kräver tålamod. Fröskalet är hårt, och groddet har en djup vila som bryts av först en varm och sedan en kall period. Lägg fröna i ljummet vatten i 24 timmar, blanda dem med lätt fuktig sand i en sluten påse och låt påsen ligga i rumstemperatur (cirka 20 °C) i 2–3 månader och

Säkerhet: Frön, näringsämnen och odlingsmedier är inte avsedda att ätas – varken av människor eller djur. Vissa arter är giftiga, så förvara dem oåtkomligt för barn och djur.

därefter i kylskåpet vid cirka 2–5 °C i ytterligare 2–3 månader. Så fröna cirka 1 cm djupt i fuktig sådjord eller kokossåmull och håll dem svala och jämnt fuktiga vid cirka 15–18 °C. Groningen är mycket oregelbunden: Vissa frön gror efter några veckor, andra först året därpå, och inte alla frön gror. Du kan också så fröna i en kruka på sommaren eller tidigt på hösten och låta krukan stå ute i lä – då får fröna den varma och den kalla perioden av sig själva och gror oftast följande vår; krukan ska dock in på en ljus, frostfri plats om det fryser hårt. Låt såbrättet stå kvar i minst ett år. När groddplantorna är cirka 5 cm höga skolas de om till egna krukor med pikeringsjord.

Placering och ljus

Fenicisk en är ljuskrävande och ska stå i full sol från slutet av maj till hösten. I skugga blir skotten långa och svaga, och kronans inre dör. Bara mycket varma sommardagar mår den bra av lite skugga mitt på dagen. Groddplantor som har såtts inomhus vänjs gradvis vid att stå ute och flyttas ut först när det inte längre finns risk för nattfrost.

Vattning och näringsämnen

Fenicisk en tål bättre att stå lite torrt än blött: Vattna ordentligt när odlingsmediet nästan har torkat i ytan, och undvik stående vatten. Under växtsäsongen, när den växer, behöver den mer vatten. Vanligt hårt vatten är ingen nackdel. Varma dagar mår den bra av att duschas – använd rent regnvatten i rumstemperatur (eller annat kalkfattigt vatten) så att bladen inte får kalkfläckar. Från april till september ges flytande bonsainäring var fjärde vecka.

Odlingsmedium

Odlingsmediet ska vara mycket väldränerat, gärna stenigt och sandigt – i naturen växer arten på näringsfattig, kalkrik och stenig mark. Färdig bonsaijord är en bra grund. Till unga plantor passar pikeringsjord med kvartssand. Unga plantor planteras om vartannat år på våren, äldre träd vart femte till sjätte år.

Beskärning

Låt unga enar växa fritt de första åren så att stammen blir kraftig. Senare formas trädet genom att de långa skotten under växtsäsongen kortas med sax tillbaka till ett sidoskott. Nyp inte hela tiden av de gröna topparna med fingrarna – det försvagar enen och ger bruna toppar. Låt alltid något grönt sitta kvar på varje gren: En gren utan gröna skott skjuter inte nya. Grenarna är smidiga och lätta att forma med tråd, men tråden ska tas bort i tid, innan den växer in i barken.

Övervintring

I en skål ska fenicisk en övervintra frostfritt. Låt den stå ute på hösten så länge det inte är frost, och ta in den innan det fryser. Ställ den ljust och svalt vid cirka 5–10 °C – t.ex. i ett ouppvärmt, ljust rum, ett kallt uterum eller ett kallt växthus. I ett varmt vardagsrum blir skotten svaga, och skadedjur kommer lätt. Vattna sparsamt, men låt aldrig rotklumpen torka ut helt, och ge ingen näring. Från slutet av maj kan enen stå ute igen.

Viktiga odlingstips

Det mesta som går fel vid sådd beror på för mycket vatten eller för lite ljus. Jag rekommenderar ett lätt, näringsfattigt såmedium som sådjord eller kokossåmull, så att de fina rötterna inte ruttnar. När groddplantorna ska skolas om ger pikeringsjord med kvartssand god dränering och ett stabilt rotsystem. Senare, när trädet ska formas som bonsai, är min färdigblandade bonsaijord en bra grund. Ha tålamod: Frön från samma påse gror inte alltid samtidigt, så låt såbrättet stå kvar även om de första groddplantorna redan har kommit upp.